

EØS-STRATEGI FOR
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Innhold

Innledning.....	2
EØS-avtalen og energi	3
Kort om utviklingen av EUs energipolitikk	4
Norge og EUs energipolitikk	5
Organiseringen av EU/EØS-arbeidet i OED	6
Viktige arenaer	8
Åpenhet og informasjon.....	11

Innledning

Formålet med Olje- og energidepartementets EØS-strategi er å beskrive mål, prioriteringer og oppgaver for departementets EU/EØS-arbeid. Oppgaver knyttet til EU/EØS er en del av departementets internasjonale arbeid og forvaltningsoppgaver.

I strategien gis det en generell beskrivelse av hvordan EU/EØS-arbeidet organiseres, og hva som er hovedmålsetninger og overordnede prioriteringer. De konkrete sakene som olje- og energidepartementet jobber med vil variere fra år til år, og står beskrevet i det årlige arbeidsprogrammet for EU/EØS-saker.

De overordnede målsetningene med EØS-arbeidet i OED er:

- ivaretagelse av norske interesser på alle plan og i alle faser,
- et godt og nært samarbeid med EU på energiområdet, både utenfor og innenfor rammen av EØS-avtalen,
- godt samarbeid med underliggende etater, for å sikre det faglige grunnlaget i arbeidet,
- godt samarbeid med andre departementer som berøres av EUs energiregelverk,
- god informasjon og åpenhet om EØS-arbeidet, og involvering av eksterne aktører.

EØS-avtalen og energi

EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994. Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av EUs indre energimarked, og har inkorporert en lang rekke energirelaterte direktiver og forordninger knyttet til det indre markedet. Disse blir innlemmet i EØS-avtalens annekst IV. Norge har implementert energimarkedspakken fra 1996-1998, og den andre energimarkedspakken fra 2003. Den tredje energimarkedspakken fra 2009, som videreutvikler det indre marked for elektrisitet og gass, innlemmes også i EØS-avtalen.

EØS-avtalen har gitt muligheter for deltakelse i samarbeidsprosjekter som energiprogrammene Intelligent Energy Europe (IEE) og Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP). Norge har også deltatt i mer forskningsbasert samarbeid gjennom rammeprogrammene for forskning og det etterfølgende Horisont 2020.

EØS-avtalen gir Norge rett til å delta i vedtaksprosessen i tidligfasen. Våre eksperter er med når nytt regelverk og nye initiativ drøftes i ekspertgrupper under Europakommisjonen.

EØS-avtalen gir et visst handlingsrom for EØS-tilpasninger til de enkelte rettsakter, der det er påkrevet av tekniske eller politiske grunner. Dette arbeidet må starte tidlig i relevante organer.

Gjennom EØS-avtalen er vi forpliktet til samtidighet og homogenitet i gjennomføringen av regelverk. Det er viktig for OED å arbeide effektivt med gjennomføring av EØS-relevant regelverk. I den forbindelse er det viktig med en god dialog med EFTAs overvåkningsorgan (ESA).

EØS-avtalen innebærer at vi må følge EU-regler for statsstøtte og konkurranse. Det er dermed viktig med påvirkning og god oppfølging av de vedtaksprosesser som justerer regelverket her på EU siden, siden dette også vil gjelde for EØS. De nye statsstøtteretningslinjene for energi og miljø er et eksempel på dette.

Kort om utviklingen av EUs energipolitikk

EUs politikk på energiområdet har som mål å sikre en bærekraftig, konkurransedyktig og sikker energiforsyning. EU har etter hvert fått en omfattende politikk på dette området, og antallet initiativer er økende. EUs energipolitikk har utviklet seg sterkt etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Før Lisboatraktaten har energirettsakter enten vært hjemlet i reglene for det indre marked eller for miljø.

I Lisboatraktaten fikk EU for første gang en egen bestemmelse om energi i selve traktaten (artikkel 194 TEUV). EUs myndigheter fikk da utvidet sin kompetanse til å utforme en felles energipolitikk for EU. Lovgivningskompetansen ble også betydelig utvidet på områdene energieffektivisering, infrastruktur, fornybar energi og forsyningssikkerhet. En solidaritetsforpliktelse mellom EUs medlemsland ble også etablert i denne bestemmelsen.

De siste årene har EU utviklet en mer omfattende klima- og energipolitikk. Det er vedtatt målsetninger for utslippskutt, fornybar energi og energieffektivisering frem mot 2020, og senere mot 2030. I tillegg gjentok EU-toppmøtet høsten 2014 målet om å etablere en energiunion.

Energi er blant de saksområder hvor EU har delt myndighet med medlemslandene. Delt kompetanse innebærer at EUs medlemsland kun kan utøve sin kompetanse på energiområdet i den utstrekning EU ikke har gjort det. Medlemsstatene har imidlertid full suverenitet over betingelser for utnyttelse av energiresursene, valg mellom ulike energikilder og sammensetning av energiforsyningen.

Energipolitikken i EU omfatter følgelig et bredere spekter av områder, som også går dypere i sin overnasjonale og forpliktende karakter, enn EFTA-landenes forpliktelser på energiområdet etter EØS-avtalen. Det er viktig med bevissthet rundt ulikhetene mellom EØS-avtalen og EUs traktatgrunnlag på energiområdet.

Norge og EUs energipolitikk

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge fullt ut i EUs indre energimarked. Som følge av EUs utvidelse av sitt samarbeid på energiområdet, vil enkelte deler av energisamarbeidet falle utenfor EØS-avtalens virkeområde.

EU dekker en stor del av sitt energibehov gjennom import. Målet for EUs energipolitikk er å sikre økt konkurransevne, bærekraft og forsyningssikkerhet. Norge har store produsent- og eksportinteresser, spesielt når det gjelder olje og gass. Norge står for om lag 1/3 av EUs gassimport.

Norge har i tillegg en dominerende vannkraftproduksjon, mens EU-landenes kraftproduksjon tradisjonelt har vært basert på kull, olje, gass og atomkraft. På fornybarsiden domineres produksjonen i EU av uregulerbar vindkraft og solenergi. Tall fra Eurostat viser at fornybarsiden for EU-landene samlet var på 13 % i 2012. For Norge er det tilsvarende tallet 64,5 %.

Denne situasjonen setter særlige krav til en aktiv norsk politikk overfor EU og medlemslandene for å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen. Dette er nødvendig for å kunne ivareta norske interesser på en god måte.

Norge har et godt samarbeid med EU, og blir også ansett som en viktig partner fra EUs side. Norsk gass er spesielt viktig for å sikre europeisk energiforsyning. Komplementært til EØS-avtalen ble det i 2002 etablert en regelmessig energipolitisk dialog med EUs energikommissær. Energialogen innebærer blant annet årlige møter på politisk nivå, noe som har bidratt til en økt norsk forståelse av EUs politiske prosesser på energiområdet og en økt kunnskap om Norges energisituasjon på EU-siden.

Organiseringen av EU/EØS-arbeidet i OED

Arbeidet i OED skal ivareta norske interesser under utviklingen av relevant EU-regelverk i alle faser:

- utredningsfasen – hvor forslag til nye regler blir utarbeidet av Kommisjonen med innspill fra mange aktører og interesser,
- beslutningsfasen i EU – hvor rettsaktene blir vedtatt i EUs Råd og Parlament,
- innlemmelsesfasen i EØS – hvor rettsaktene blir innlemmet i EØS-avtalen,
- gjennomføringsfasen – hvor innlemmede rettsakter blir gjennomført i norsk lov eller forskrift.

For å lykkes med dette er det avgjørende å forstå EU som politisk beslutningssystem og hvordan arbeidet i EU har betydning for norsk energipolitikk. Vi må tidlig identifisere aktuelle saker og utviklingstrekk i EUs institusjoner.

Tidlig identifisering av viktige saker

Hvordan saker kan identifiseres og posisjoner utvikles i tidlig utredningsfase (pre-pipelinefasen) skjer på ulike måter. Eksempelvis:

- gjennom god kontakt med DG Energi, og viktige medlemsland,
- gjennom kontakt med energiråden i Brussel og OEDs nasjonale eksperter i DG energi,
- gjennom aktiv oppfølging i aktuelle ekspertgrupper og komiteer,
- gjennom å følge med på konsultasjonsrunder fra Kommisjonen,
- gjennom høringsmøter og deltakelse i uformelle nettverk,
- gjennom EFTAs møter med Kommisjonen,
- gjennom uformell kontakt med andre norske og europeiske energiaktører i Brussel.

Utforming av norske posisjoner

Det søkes å utforme norske posisjoner så tidlig som mulig. Det skjer gjennom:

- dialog mellom berørte departementer og EU-delegasjonen i Brussel. Det er løpende kontakt i forum som Spesialutvalget for energi (SU energi), arbeidsgrupper mv.
- løpende kontakt og samarbeid med underliggende etater,
- løpende kontakt med myndigheter i relevante samarbeidsland,
- EØS-notater skrives for alle viktige saker så snart det er praktisk mulig,
- høringer med våre nasjonale relevante høringsinstanser er helt sentralt på alle viktige punkter i prosessen – fra tidligfasen til innlemmelse i EØS. I en og samme sak kan det være flere ulike høringer av EU-regelverket i ulike faser i EØS-arbeidet.

Aktiv deltakelse i EUs politikktutvikling

Olje- og energidepartementet søker å delta aktivt i politikktutviklingen i EU gjennom deltakelse i alle fora hvor det åpnes for deltakelse. Departementet jobber også bilateralt mot medlemslandene. Det er viktig å sikre konsistens i posisjonene i ulike fora og mellom ulike deler av energipolitikken, og når flere departementer er involvert. En klar prioritering av sakene er avgjørende. I noen tilfeller utformes det skriftlige innspill (PM, non-papers eller EFTA-posisjoner). Det kan også sendes inn formelle innspill i Kommisjonens høringsrunder. Felles konferanser/seminarer med Kommisjonen eller andre europeiske aktører kan også være hensiktsmessig. Olje- og energidepartementet og DG energi arrangerer nå årlige energikonferanser i Brussel.

Fagansvar og EØS-ansvar

Som grunnleggende prinsipp gjelder at ansvar for et fagområde gir tilsvarende ansvar for EØS-saker på det samme feltet. Arbeidet skal inkludere alle medarbeidere med oppgaver innenfor det aktuelle området.

Kompetanseutvikling

EØS-avtalen legger betydelige føringer på politikk- og regelverksutforming innen OEDs ansvarsområde. Arbeidet med EU/EØS-saker fordrer helhetstenking, klart definerte prioriteringer og et tydelig rammeverk. Det stilles krav til språkferdigheter, prosessforståelse, nettverksbygging og forhandlingskompetanse hos departementets medarbeidere som deltar i møter i EU-systemet. Det jobbes kontinuerlig med å styrke den europarettslige kompetansen, og kompetansen om vedtaksprosesser i EU/EØS.

Viktige arenaer

Norske arenaer:

- o **Kontaktutvalget for energi (EU/EØS)** - hvor energiindustrien og interesseorganisasjoner med ulike interesser knyttet til OEDs EØS-arbeid deltar. Kontaktutvalget bidrar til å styrke kontakten og dialogen i Norge på energiområdet. Flere av medlemmene i Kontaktutvalget har egne representanter i Brussel, så en tett dialog med disse kan også hjelpe OED med å tidlig fange opp nye EU-initiativer.
- o **Koordineringsutvalget for EØS-saker.** Ledes av UD og samtlige departementer er representert. Utvalget kan benyttes til å legge frem energipolitiske saker før møter i EØS-komiteen og å belyse EØS-arbeidet på energiområdet overfor andre departementer.
- o **EU/EØS-Elforum** – hvor de relevante norske aktører som arbeider med videreutvikling av det indre elmarkedet deltar. Dette er NVE (som deltar i ACER), Statnett (som deltar i ENTSO-E) og Energi Norge (som deltar i Eurelectric). Forumet møter 3-4 ganger i året og skal sørge for oversikt over arbeid med nettverkskoder og oppfølging av tredje energimarkedspakke.
- o **Spesialutvalget for energi (EU/EØS)** – ivaretar behovet for samordning mellom departementene. Normalt deltar Klima- og miljødepartementet, Utenriksdepartementet og Finansdepartementet i disse møtene. Målet er å behandle energirelaterte EØS-spørsmål på et tidligst mulig tidspunkt. EØS-notater om aktuelle rettsaker og andre viktige saker utarbeides og oppdateres jevnlig.
- o **Spesialutvalget for miljø (EU/EØS)** har tilsvarende funksjon på miljø/klimasiden, og ledes av Klima og miljødepartementet.
- o **EØS-spesialutvalget for forskning.** Interdepartementalt utvalg ledet av KD.
- o **Stortingets EØS-utvalg**
- o **Regjeringens europautvalg**

Internasjonale arenaer (de viktigste):

- o **Energiallogen mellom Norge og EU:** Årlige møter mellom olje- og energiministeren og EUs energikommissær.
- o **Energiallogen foregår også på høyt embetsnivå** mellom olje- og energidepartementet og DG energi (Energy Coordination Group). Det er normalt møter hvert halvår.
- o **EFTAs arbeidsgruppe for energi** (EFTA Working Group on Energy Matters). Her behandles aktuelle rettsaker som vurderes innlemmet i EØS-avtalen.
- o **Madrid Forum.** Forum hvor problemstillinger knyttet til opprettelsen av et indre marked for gass diskuteres.
- o **Florence Forum.** Forum hvor problemstillinger knyttet til opprettelsen av et indre marked for elektrisitet diskuteres.
- o **Europakommisjonens forum for fossil energi (Berlin Forum)**
- o **Programkomiteen for Horisont 2020 – Energi**
- o **Electricity Coordination Group**
- o **Grensehandelskomiteen i EU** (Electricity Cross Border Committee)
- o **Energinfrastrukturforordningen.** Deltakelse i regionale grupper.
- o **Baltic Energi Market Integration Plan (BEMIP)**
- o **London Forum,** hvor sluttbrukerspørsmål diskuteres, for eksempel spørsmål om smarte strømmålere.
- o **Komiteen under energieffektiviseringsdirektivet, og flere tilhørende komitéer om energieffektivisering**
- o **Labelling Committee,** arbeidsgruppe i Europakommisjonen som jobber med energimerkeordningen
- o **Ecodesign-direktivet.** Konsultasjonsforum og komite som drøfter gjennomføringsmekanismer under direktivet.
- o **Bygningsdirektivkomiteen.** Etablert for å følge opp implementering av bygningsdirektivet.

- o **The government group related to the European Technology Platform for Zero Emission Fossil Fuel Power Plants (ZEP)**, som jobber for CCS i Europa
- o **ACER** (Agency for Cooperation between European Energy Regulators), hvor Norge deltar som observatør. ACER har blant annet en sentral rolle i utvikling av nettverkskoder, og avgjør i stridsspørsmål knyttet til grenseoverskridende kabler/rør (kostnadsfordeling etc.)
- o **ENTSO-E** (European Network for Transmission System Operators –Electricity). Statnett deltar for full i ENTSO-E arbeidet.
- o **ENTSO-G** (European Network for Transmission System Operators –Gas)
- o **Energy Community**. OED kan delta som observatør i aktuelle styringsorganer og styringsgrupper, men er ikke medlem av Energy Community.
- o **Nordisk/baltisk ministerformøte** (NB 8), som arrangeres i forkant av EUs energiministermøter. Forum til å diskutere aktuelle energipolitiske problemstillinger og til å fremme norske synspunkter.
- o **Nordisk Ministerråd**. EU/EØS-spørsmål er et fast punkt på dagsordenen i møter på ministernivå og embetsnivå.
- o **EFTA-sekretariatet, EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og Financial Mechanism Office (FMO)**. Det skal holdes løpende kontakt med EFTA-sekretariatet, EFTAs overvåkningsorgan og FMO-kontoret.
- o **EU-medlemsland**: Olje- og energidepartementet har jevnlig møter med kollegaer fra EU-medlemsland på ministernivå og embetsnivå. Det er etablert egne energidialoger med Storbritannia, Tyskland, Nederland og Frankrike.
- o **Andre viktige internasjonale arenaer som Det internasjonale energibyrådet (IEA) og The Baltic Sea Region Energy Cooperation (BASREC), i tillegg til bilaterale relasjoner**. Det skal sikres godt samsvar mellom posisjoner i forhold til EU/EØS og synspunkter i andre fora.
- o **Utestasjoner** benyttes i departementets EØS-arbeid, herunder UD's utsendte som følger EUs formannskap. Dette er også relevant i forbindelse med EØS-finansieringsordningene for å styrke bilaterale forbindelser med mottakerlandene.

Åpenhet og informasjon

Åpenhet om arbeidet med EU/EØS-sakene er viktig, og OED jobber kontinuerlig med dette. Relevant EU-regelverk diskuteres med energibransjen i Kontaktutvalget for energi, og legges gjerne ut til åpen høring på [OEDs høringssider](#).

Oppdatert informasjon på nettsidene er sentralt, og noen nyttige kilder til mer informasjon kan være:

- [Olje- og energidepartementets sider om Norges energisamarbeid med EU](#). Her står det også oppført kontaktinformasjon til de medarbeiderne som jobber mest med EU/EØS-sakene i departementet.
- Oppdatert informasjon om aktuelle EØS-saker på energiområdet ligger på [EØS-notatbasen](#).
- De konkrete EU/EØS-sakene OED jobber med vil variere fra år til år, og står beskrevet i det [årlige arbeidsprogrammet for EU/EØS-saker](#).
- Fullstendig oversikt over energi-rettsaktene som er tatt inn i EØS-avtalen ligger på [EFTAs nettsider](#) (i annex IV).
- NVE har ansvaret for rettsakter knyttet til økodesign og energimerking, og har egne nettsider med [NVEs kommentarer til EUs forskriftsarbeid](#).
- Europaportalen har en egen [temaside om energi](#).
- Europaportalen har også egne sider med [nyhetsoppdateringer om energi](#).
- Oppdaterte tall om blant annet norsk gasseksport til EU finnes i [faktaheftet om norsk petroleumsvirksomhet](#) (oppdateres årlig).
- Oppdaterte tall om blant annet krafthandel mellom Norge og nabolandene finnes i [faktaheftet om energi- og vannressurser i Norge](#) (oppdateres årlig).